

Ženske v družbenem in gospodarskem življenju vasi

DELOVANJE SEKCIJ ZADRUŽNIC NA HRVATSKEM

Na Hrvatskem je približno 150 sekcij žensk zadrug z 2180 članicami. Te sekcije prirejajo številne akcije, ki zajemajo v raznih krajih Hrvatske več tisoč žena. Te akcije so usmerjene k pospeševanju kmetijstva, k pospeševanju gospodinjstva in domače obrti itd. Zaradi delovanja teh sekcij se je prav tako povečalo sodelovanje žensk v političnem in družbenem življenju.

Akcije za pospeševanje kmetijstva

V delu za pospeševanje kmetijstva so se zadrugnice usmerile k pridelovanju vrtnin, razvoju perutninarstva, kontrahiranju kmetijskih pridelkov itd.

Pri pridelovanju vrtnin že dosegajo vaške ženske, ki so organizirane v sekcijah zadrugnic, pomembne uspehe. Zadrugnice jih zalagajo s kakovostnimi semeni, strokovnjaki iz centrov za pospeševanje gospodinjstva, pa jim pomagajo s strokovnimi nasveti. Nekatere zadrugnice so dajale sekcijam zadrugnic v obdelovanje tudi del zadrugne zemlje. Tako so na primer zadrugnice v Popovači v kutinskem okraju organizirale gredo za siljenje, v kateri vzgajajo sadike za svoje vrtove. O osiješkem okraju pa so zadrugnice v Semeljcih in Ernestinovu organizirale na enem oralu zemlje, ki so jo dobile od zadrug, vzorni vrt. Tako so dosegle, da gojijo sedaj v številnih vaseh take vrste vrtnin, ki jih doslej niso pridelovali. Razen tega se je izboljšala tudi prehrana, ker so se ženske na seminarjih seznanile s hranljivo vrednostjo posameznih pridelkov. S povečanjem vrtninskih pridelkov pa ustvarjajo tudi nekaj presežkov, ki jih zadrugnice prodajo na tržišču.

Letos so sekcije žensk zadrugnic pokrenile akcijo za ureditev domačih vrtov, da bi z boljšim kolobarjenjem in z bolj sodobno obdelavo zagotovile tak pridelek, ki bo omogočil boljšo strukturo prehrane na vasi in dal presežke za trg. Čeprav je

ta akcija šele v začetku, je v številnih okrajih zajela veliko število kmečkih gospodarstev. Tako je na primer ves viroviški okraj s približno 50 sekcijami žensk zadrugnic prevzel obveznost ureditve vrtov. Kmetijska služba pomaga sekcijam pri izdelavi kolobarja za vrtove.

Akcijo za pospeševanje perutninarstva so začeli že pred dvema letoma. Na Hrvatskem je 175 perutninarskih odsekov, v katerih delujejo večinoma ženske zadrugnice. V karlovaškem okraju deluje na primer nad 20 perutninarskih odsekov, katerih članice so skoraj brez izjeme ženske. V okrajih Virovitica in Slavonski Brod imajo vse zadrugnice svoje perutninarske odseke. Sekcije žensk zadrugnic pomagajo odsekom tako s propagiranjem te akcije kakor tudi s poučevanjem čim večjega števila žensk, kako naj negujejo piščance, kako naj jih krmijo, katere rase so najboljše itd. Po zaslugi tega dela redijo v številnih krajih zadrugnice sedaj samo plemenite vrste perutnine, perutninarstvo pa je v zadnjih dveh letih na Hrvatskem napredovalo: povečalo se je število perutnine in izboljšala njena kakovost.

Ena izmed akcij, ki so jo organizirali perutninarski odseki — in pri kateri so sekcije žensk zadrugnic aktivno sodelovale — je bilo tudi pitanje gosí. Pitanje organizirajo tako, da kmetje dajo svoje gosí, za katere zadruga zagotovi krmo in varstvo. Sekcije žensk zadrugnic so pomagale tako, da so organizirale po vaseh predavanja, kako je treba gosí krmiti in pitati.

Med velike akcije, ki so jih izvedle ženske zadrugnice, spada vsekakor tudi kontrahiranje vrtnin in industrijskih rastlin. V tej akciji so dosegle vidne rezultate. Tako so ženske zadrugnice samo v varaždinskem okraju kontrahirale približno 240 vagonov raznih vrtnin. V tem primeru se kot kontrahenti, ki sklepajo pogodbe, pojavljajo zadrugnice, med katerimi so njihove sekcije izvedle množične akcije za kontrahiranje.

Pospeševanje napredka gospodinjstva in domače obrti

Razen tega se sekcije zadrugnic trudijo, da bi ženskam olajšale delo v hiši, kar naj bi dosegle z elektrifikacijo gospodinjstva, z nakupom raznih aparatov za dela v hiši, z ustanavljanjem vaških pekarn in drugih podobnih obratov. Po neki anketi je na Hrvatskem elektrificirano veliko število vaških gospodinjstev. V nekaterih vaseh, kakor na primer v vasi Virje, ima približno polovica gospodinjstev električni štedilnik, številna gospodinjstva pa so kupila tudi razne aparate za delo v hiši. K taki usmeritvi na vasi, ki je odsev našega splošnega razvoja, so v znatni meri prispevale s svojim delovanjem tudi zadrugnice.

Sekcije žensk zadrugnic na Hrvatskem so dosegle dobre rezultate tudi pri pospeševanju domače obrti. Tako izkoriščajo zadrugnice »neproduktivni čas«, ko drugače ne bi delale nič in pridejo do precej visokih dohodkov. Na raznih tečajih so se ženske naučile, kako lahko pletejo razne košare in torbice iz vrbovih šib, ličja,

koruznice, volne in drugih snovi, nadalje, kako lahko izdelujejo čipke itd. V varaždinskem okraju imajo v 15 zadrugah delavnice za izdelavo košar, otroških igračk in čipk. Nad 100 zadrugnic v Lepoglavi se ukvarja s pletenjem čipk. Pletenje čipk je razvito tudi v zadrskem in še nekaterih drugih okrajih. V Pakoštanah in v Ižu izdelujejo ženske sedaj zelo lepe košarice iz koruznice, za katere se tuji turisti posebno zanimajo.

Sekcije ženske zadrugnic so z usposabljanjem žensk za domačo obrt uspele prav tako doseči, da so bili pri nekaterih zadrugah ustanovljeni posebni odseki za domačo obrt. Naj navedemo primer: vas Vrbova v gradiškem okraju je star čipkarski kraj; izdelava čipk mu je bila že oddavna vir za dopolnilni zaslužek v zimskem času ali v deževnih poletnih dneh, ko ne delajo na polju. Ženske zadrugnice v Vrbovi so dale pobudo, da so v njihovi vasi ustanovili sekcijo žensk zadrugnic. Kasneje so po svoji sekciji dosegle, da

se je v njihovi zadrugi ustanovil poseben odsek za čipkarstvo. Ker jim je zadruga ugodila, so se zadrugnice lotile ustanavljanja tega obrata in vplačale v odsek vsaka svoj delež. Leto dni po ustanovitvi je imel ta odsek 1.500.000 din prometa. Tako so zadrugnice pri tem posiranskem delu prišle do lepih zaslužkov. Sicer pa razvija odsek za čipkarstvo čedalje bolj svojo dejavnost, vzpostavlja poslovne zveze, ima svojega trgovskega potnika, ki skrbi za prodajo blaga itd.

V nekaterih krajih, kakor na primer v zadrskem okraju, so se ženske usposobile za delo v sirarnah kakor tudi za delo v zadrugnih gostinskih obratih. Razen tega so zadrugnice letos začele široko akcijo za ureditev vodnjakov, studencev in cistern, ker je pomanjkanje sanitarno higienskih naprav bilo eden izmed osnovnih vzrokov, da teh krajev niso obiskovali turisti v večjem številu.

Kandidiranje zadrugnic za odbornike

Aktivnost sekcij zadrugnic je čutili tudi na drugih področjih: kulturno prosvetnem, političnem, zdravstvenem in drugih. Pogosto organizirajo skupaj z mladino vse kulturno prosvetno delo na vasi. Zadrugnice so dale pobudo za zgraditev številnih zadrugnih pekarn, kopalniš, mlečnih restavracij, sezonskih otroških vrtcev in celo servisov za posojanje nekaterih stvari (v Virju so na primer ustanovili servis za posojanje namiznega pribora in jedilnega pribora). Zadrugnice pomagajo tudi šolskim kuhinjam. Skratka, čedalje bolj spoznavajo, da je nujno, da sodelujejo pri reševanju raznih komunalnih problemov, posebno tistih, za katere so kot ženske in matere najbolj zainteresirane.

Zadrugnice, ki so sedaj tudi materialno zainteresirane za delovanje zadrug, so se začele bolj zanimati za poslovanje zadrug kakor prej. Sedaj enakopravno sodelujejo pri izdelavi akcijskih programov zadrug in pri prevzemanju konkretnih obveznosti, pri katerih bodo zbrale ženske. Številne zadrugnice so aktivne udeležence zveznega in drugih tekmovanj za visoke donose.

Da bi uresničile svoj vpliv na delovanje zadrug, se sekcije zadrugnic začenjajo boriti, da bo v upravnih odborih zadrug več žensk, da bi poslovanje zadrug uskladile z željami in zahtevami žensk proizvajalk. Sedaj je v upravnih odborih zadrug mnogo več žensk kakor prej. No, kljub njihovi aktivnosti je delež žensk v upravnih odborih še vedno sorazmerno majhen. Tiste pa, ki so bile izvoljene, a to sta največ ena do dve v zadrugi, so dokazale, da so sposobne reševati tudi najbolj zapletene probleme.

Te dni se je aktivnost sekcij žensk zadrugnic okrepila, ker se bližajo volitve v občinske in okrajne ljudske odbore. Sekcije žensk zadrugnic so prevzele pobudo, da izberejo najaktivnejše ženske proizvajalke in da jih predlagajo za kandidatke za bodoče odbornice. V okviru predvolilnih priprav, organizirajo sekcije žensk zadrugnic na Hrvatskem vrsto akcij za usposabljanje žensk in za njihovo prosvetljevanje. V programu je prav tako vrsta tečajev s področja proizvodnje, vodenja gospodarstva itd.